

(19) به‌شی خه‌رجیه‌کان (النفقات)

(1) له‌خووه‌ده‌سپیکردن و پاشان‌خیزان و خزمان

860- عَنْ جَابِرٍ (t) قَالَ: أَعْتَقَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي عُذْرَةَ عَبْدًا لَهُ عَنْ دُبُرٍ، فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ (ع) فَقَالَ: ((أَلَيْكَ مَالٌ غَيْرُهُ)). فَقَالَ: لَأَ، فَقَالَ: ((مَنْ يَشْتَرِيهِ مِنِّي)). فَاشْتَرَاهُ نُعَيْمٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَدَوِيُّ بِثَمَانِ مِائَةِ دِرْهَمٍ، فَجَاءَ بِهَا رَسُولَ اللَّهِ (ع) فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: ((أَبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَتَصَدَّقْ عَلَيْهَا، فَإِنْ فَضَلَ شَيْءٌ فَلَأَهْلِكَ، فَإِنْ فَضَلَ عَنْ أَهْلِكَ شَيْءٌ فَلِذِي قَرَابَتِكَ، فَإِنْ فَضَلَ عَنْ ذِي قَرَابَتِكَ شَيْءٌ فَهَكَذَا وَهَكَذَا)). يَقُولُ: فَبَيْنَ يَدَيْكَ، وَعَنْ يَمِينِكَ، وَعَنْ شِمَالِكَ. [بخاری/ البيوع/ 2034]

(جابر) (t) ده‌لی: کابرایه‌کی خیلی (بني عذرة) به‌مه‌رجی دواى مردنى خووی، کوپله‌یه‌کی نازاد کرد، هه‌واله‌که‌گه‌یشتته‌وه به‌ پیغه‌مبه‌ر (ع) فه‌رمووی: ((به‌کابرا: ((تۆ مالى تترت هه‌یه؟)) کابرا وتی: نه‌خیر، هه‌ر نه‌و کوپله‌یه‌م هه‌یه، جا فه‌رمووی: ((کئی لیم ده‌کریته‌وه؟)) (نُعیم ی کوری عبدالله ی عدوی) به‌ هه‌شت سه‌د دره‌م کرییه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ع) پاره‌که‌ی دایه‌ ده‌ست پیاوه‌که‌ و فه‌رمووی: ((له‌خوته‌وه ده‌ست پی‌بکه‌ و چاکه‌ له‌گه‌ل خوتدا بکه‌و، نه‌گه‌ر شتی‌ک زیاد بوو بیده به‌ ژن و منداله‌که‌ت، چی له‌وانیش زیادبوو بیده به‌ خزمانت، چی‌له‌وانیش زیاد بوو ئاوا و ئاوا بیبه‌خشه)).

پاوی ده‌لی: مه‌به‌ستی لای راست و و چه‌پی بوو.

(2) خه‌رجی ره‌عیه‌ت و گونا‌هی نه‌و که‌سه‌ی خه‌رجیان ناداتی

861- عَنْ حَيْثِمَةَ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (t) إِذْ جَاءَهُ قَهْرْمَانٌ لَهُ فِدْخَلٌ، فَقَالَ: أَعْطَيْتَ الرَّقِيقَ قُوْتَهُمْ؟ قَالَ: لَأَ، قَالَ: فَانْطَلِقْ فَأَعْطِهِمْ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ع): ((كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْبِسَ عَمَّنْ يَمْلِكُ قُوْتَهُ)).

(حیثمه) ده‌لی: له‌گه‌ل (عبیدالله ی کوری عمرو) دا (y) دانیشتیبووین نه‌مینداریکی هه‌بوو هاته‌ ژوره‌وه، پی‌ی وت: نه‌ری خواردنه‌که‌ت دابه‌ کوپله‌کان؟ وتی: نه‌خیر، (حیثمه) وتی: برۆ بیانده‌ری، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر (ع) فه‌رموویه‌تی: ((به‌سه‌ بو‌ گونا‌هباری مرو‌قه‌ که‌نانی نه‌و که‌سه‌ به‌ری که‌له‌ ژیر سایه‌یدایه)).

(3) چاکه‌ی خه‌رجیکیشانی ژن و مندال

862- عَنْ ثَوْبَانَ (t) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (e): ((أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ دِينَارًا يُنْفَقُهُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارًا يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارًا يُنْفَقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)). قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: وَبَدَأَ بِالْعِيَالِ. ثُمَّ قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: وَأَيُّ رَجُلٍ أَعْظَمَ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ صِغَارٍ يُعْفَهُمْ، أَوْ يُنْفَعُهُمُ اللَّهُ بِهِ وَيُعْنِيهِمْ.

(ثوبان) (t) ده‌لی: پیغه‌مبهر (e) فرموی: ((باشترین پاره، پاره‌یه‌که که مروّقه بۆ مال و منداله‌کانی خه‌رجی ده‌کات، هه‌روه‌ها ئه‌وه پاریه‌یه که مروّقه خه‌رجی ده‌کات له و لا‌خه‌که‌یدا بۆ تیکۆشان له‌پیناوی خوادا، هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ی که له‌پیناوی خوادا بۆ هاوه‌له‌کانی خه‌رجی ده‌کات. (أبو قلابة) ده‌لی: له‌پیشدا به‌ژن و مندال ده‌ستی پئی‌کرد، پاشان (أبو قلابة) وتی: پاداشتی کئی له‌و پیاوه گه‌وره‌تره که خه‌رجی کۆمه‌لی مندالی بچوک ده‌کیشتی، تا چاویان له‌ده‌ستی که‌سه‌وه نه‌بیئت؟ یان به‌هۆی ئه‌وه‌وه خودا سویدیان پئی بگه‌یه‌نیئت و ده‌وله‌مندیان بکات؟

863- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ (t) عَنِ النَّبِيِّ (e) قَالَ: ((إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا أَنْفَقَ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً - وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا - كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً)). [بخاري/ النفقات/ 5036]

(أبو مسعودی بدری) (t) ده‌لی: پیغه‌مبهر (e) فرموی: ((ئه‌گه‌ر موسلمان خه‌رجیه‌که بۆ خه‌یزانه‌که‌ی بکیشتی (هه‌رچه‌ند واجبه له‌سه‌ری) به‌لام ئه‌گه‌ر -مه‌به‌ستی ره‌زامه‌ندی خوابی- به‌خه‌یر بۆی ده‌نوسری)).

(4) ژن بۆی هه‌یه له‌سامانی مێرده‌که‌ی له‌ریگه‌ی چاکه‌دا خه‌رجی

مناله‌کانی بکیشتی

864- عَنْ عَائِشَةَ (y) قَالَتْ: جَاءَتْ هُنْدٌ إِلَى النَّبِيِّ (e) فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَاللَّهِ مَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَهْلٌ خِبَاءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يُذِلَّهُمُ اللَّهُ مِنْ أَهْلِ خِبَائِكَ، وَمَا عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَهْلٌ خِبَاءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يُعَزَّهُمُ اللَّهُ مِنْ أَهْلِ خِبَائِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ (e): ((وَأَيْضًا، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ)). ثُمَّ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ مُمَسِكٌ، فَهَلْ عَلَيَّ حَرَجٌ أَنْ أَنْفِقَ عَلَى عِيَالِهِ مِنْ مَالِهِ بِغَيْرِ إِذْنِهِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (e): ((لَا حَرَجَ عَلَيْكَ أَنْ تُنْفِقِي عَلَيْهِمْ بِالْمَعْرُوفِ)). [بخاري/ فضائل الصحابة/ 3631]

(عائشه) (t) دهلی: (هند) هاته خزمه تی پیغه مبهەر (e) و پیی وت: ئه ی پیغه مبهری خوا به خوا له سهر زهوی خوادا بنه ماله یه که نه بوه پیمان خوشبی خوا توشی نه هامة تی بکات زیاتر له بنه ماله که ی تو. ئیستاش هیچ بنه ماله یه که نییه له سهر زهوی زیاتر له بنه ماله که ی تو چه ز به سهر بهرزی بکهین بو ی. پیغه مبهری خواش (e) فهرمووی: ((سویند بهو که سه ی گیانی منی به دهسته، منیش ههروه ها)). پاشان (هند) وتی: ئه ی پیغه مبهری خوا (e) (أبو سفیان) پیاو یکی چروکه، ئایا گونا هم دهگات ئه گهر به بی ئیزنی ئه و له ماله که ی خه رجی مناله کان بکیشم؟ پیغه مبهەر (e) فهرمووی: ((گونا هبار نابیت ئه گهر به خیویان بکهیت به پیی پیویست و به چاکی [واته بی له سنور ده رچوون].

(5) ژنی سی به سی ته لاق دراو، خه رجی له سهر ناکری

865- عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ (y) عَنِ النَّبِيِّ (e) فِي الْمَطْلَقَةِ ثَلَاثًا قَالَ: (لَيْسَ لَهَا سُكْنَى، وَلَا نَفَقَةٌ)).

(فاطمة) ی کچی (قیس) دهلی: پیغه مبهەر (e) له باره ی ژنی سی به سی ته لاق دراوه وه فهرمووی: ((نه جیگای پی ده دری و نه خه رجی)).

866- عَنْ عَائِشَةَ (y): أَنَّهَا قَالَتْ: مَا لِفَاطِمَةَ خَيْرٌ أَنْ تَذْكَرَ هَذَا. تَعْنِي قَوْلَهَا: لَا سُكْنَى وَلَا نَفَقَةٌ. [بخاري/الطلاق/ 5015-5017]

(عائشه) (t) دهلی: (فاطمة) هیچ بهرزه وه ندیه کی نه بوو له باسکردنی ئه و فهرمووده یه دا که نه جیگای پی ده دری و نه خه رجی.

867- عَنْ أَبِي إِسْحَقَ قَالَ: كُنْتُ مَعَ الْأَسْوَدِ ابْنِ يَزِيدَ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ الْأَعْظَمِ وَمَعَنَا الشَّعْبِيُّ، فَحَدَّثَ الشَّعْبِيُّ بِحَدِيثِ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (e) لَمْ يَجْعَلْ لَهَا سُكْنَى وَلَا نَفَقَةً. ثُمَّ أَخَذَ الْأَسْوَدُ كَفًّا مِنْ حَصِيٍّ فَحَصَبَهُ بِهِ، فَقَالَ: وَيْلَكَ، تُحَدِّثُ بِمِثْلِ هَذَا؟ قَالَ عُمَرُ (t): لَا نَتْرُكُ كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّنَا (e) لِقَوْلِ امْرَأَةٍ، لَا نُدْرِي لَعَلَّهَا حَفِظَتْ أَوْ نَسِيَتْ، لَهَا السُّكْنَى وَالنَّفَقَةُ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ﴾ [الطلاق: 1].

(أبو اسحاق) دهلی: له مزگه وتی گه وره دا له گه ل (أسود) ی کوری (زبیر) دا دانیشتبووم. (شعبی) یشمان له گه لدا بوو، (شعبی) باسی فهرمووده که ی (فاطمة) ی کچی (قیس) ی کرد که پیغه مبهەر (e) نه جیگای پی داوه و نه خه رجی.

پاشان (أسود) مشتت و هرده بهردی هه لگرت و کردی به پرویدا و وتی: کوستت که ویت فهرموودهی وا ده گپریته وه؟! [عمر (t)] وتی: قورئانه کهی خواو سونه تی پیغه مبه ره کهی (E) واز لیئا هیئن بۆ قسهی ژنیك، نازانین باش له بهری کردووہ یان له بیرى چۆته وه. ژنى ته لاق دراو مالیشی هه یه و خه رجیش. خواى گه وره ده فهرموئى که ئەمه مانا که یتى: *دهریان مه کهن له ماله کانیان و خوشیان بادهرنه چن مه گهر به گونا هیکی ئاشکرا هه ستابن*.